

دانشمندان ایرانی

فیبر نامرئی ساخت

دانشمندان مؤسسه سلطنتی فناوری ملبورن به سرپرستی دکتر عسگر فرحناکی می‌گویند فیبر نامرئی یا FibreX تا ۵۲۰ درصد فیبر رژیمی بیشتری را بدون هیچ اثر قابل تشخیصی به طعم، رنگ یا بافت غذا می‌افزاید. بهتر از همه این‌که این پژوهشگران می‌گویند می‌توان آن را از نشاسته‌هایی تهیه کرد که درغیراین‌صورت چیزی جز ضایعات و زباله‌های کشاورزی نخواهند بود. بنابراین «فیبرنامرئی» جدیدی که توسط پژوهشگران RMIT در همکاری باگروه مهندسی

ریزفناوری ساخته شده است، می‌تواند اختراع مهمی باشد.

دکتر عسگر فرحناکی می‌گوید: اکنون می‌توانیم بدون تغییر طعم یا بافت که یکی از مشکلات اصلی بسیاری از مکمل‌های فیبر تجاری تا به امروز بوده است، فیبر اضافی را به غذاهایی مانند نان سفید و سایر مواد اصلی اضافه کنیم. پژوهشگران در آزمایش‌های طعم نان و کیک متوجه شدند که FiberX می‌تواند بین ۱۰ تا ۲۰ درصد فیبر بیشتری را قبل از این‌که مردم متوجه تفاوت آن شوند وارد غذاها

جهش‌های ژنتیک کلید حل یک معمای جنایی

پژوهشگران در تلاشند با بررسی جهش ژنتیک، یک زن متهم به قتل را آزاد کنند

شاید روزی رقابت بین علوم پیشرفته و فرآیند دادگاه‌های جنایی که محکومیت در آنها معمولاً به‌درت لغو می‌شود، غیرقابل‌بازر به نظر می‌رسید اما امکان اثبات جهش‌های ژنتیک احتمالی از سوی دانشمندان، ممکن است نتیجه نهایی پرونده جنایی یک مادر استرالیایی را که به قتل چهار فرزند خود محکوم شده بود کاملاً دگرگون کند. گاهی در برخی پرونده‌های جنایی با وجود این‌که شواهد مستقیم و محکمی برای شناسایی متهم به دست نمی‌آید، مجموع شواهد و اطلاعات به‌دست‌آمده به سمت یک نفر نشانه می‌رود و بنابراین سیستم قضایی هم درنهایت برهمین‌اساس رأی خود را صادر می‌کند. این‌که تا چه حد می‌توان به استنباط‌ها به‌جای شواهد مستقیم اعتماد کرد موضوعی است که صدور احکام قضایی به‌ویژه درخصوص جنایاتی که متهم به اشد مجازات محکوم خواهد شد را با پیچیدگی‌های بسیاری همراه می‌کند. در پرونده این مادر استرالیایی دانشمندان ممیم هستند نظام حقوقی را مجاب کنند که به‌جای توسل به شواهد مبهم و غیرمستقیم، به پیشرفت‌های علمی و دانش روز اعتماد کنند.

حمیدرضا غوربانیها
گروه دانش و سلامت

ماجرا به یکی از روزهای گرم فروردین ۱۳۷۸/۱۹۹۹ در سینگلتون استرالیای بازمی‌گردد. حوالی ظهر، خانم‌کاتلین فولیبگ برای بررسی وضعیت دختر ۱۸‌ماهه خود لو را که در اتاق خوابیده بود رفت اما ناگهان متوجه شد که رنگ صورت او کاملاً پریده و با وجود تکان‌دادن‌ها و فریاد‌های مکرر، هیچ واکنشی از خود نشان نمی‌دهد. فولیبگ در خانه تنها بود و با احساسی پر از ترس و دلهره، تمام تلاشش را انجام می‌داد تا کودک را احیا کند. در همین حین او با اورژانس تماس گرفت و گفت: «کودک من نفس نمی‌کشد». او از آنها خواست تا فرزندش از دست نرفته، عجله کنند.

مرگ مرموز

فولیبگ در توضیح به پزشک واین‌که چه اتفاقی ممکن است برای لورا افتاده باشد، توضیح داد: «سه نوزاد قبلی من به‌همین‌صورت با سندرم مرگ ناگهانی نوزاد (SIDS) فوت شده‌اند.»

سندرم مرگ ناگهانی نوزاد، زمانی است که کودکی به‌ظاهر سالم به‌طور غیرمنتظره و ناگهانی می‌میرد و هیچ توضیحی (حتی پس از بررسی دقیق) برای علت مرگ او وجود ندارد. این نوع مرگ معمولاً هنگام خواب کودک اتفاق می‌افتد.

پاتولوژیستی که کالبدشکافی لورا را انجام داد هیچ شواهدی مبنی بر قتل او پیدا نکرد اما به التهایاتی در ناحیه‌قلب‌اشاره کرد و احتمال دارد مرگ می‌تواند ناشی از ویروس یا کاملاً تصادفی باشد. از طرفی، او مرگ همه چهار کودک به دلیل سندرم مرگ ناگهانی نوزاد را بعید دانست و در گزارش نوشت: «احتمال قتل‌های متعدد در این خانواده منتهی نیست.»

مادر، متهم است

هرچند که در هیچ‌یک از مرگ‌ها، نشانه فیزیکی قابل‌مشاهده‌ای وجود نداشت و پرونده کاملاً مبتنی بر شواهد غیرمستقیم بود، هیات‌منصفه در

قاب

شما به جلبکی پیشرفته نگاه می‌کنید

این عکس جلبک سبزی به نام دراپانالادیا است که مثل بقیه گیاهان، ساختمان سلولی پیچیده‌ای دارد، از میان جلبک‌ها، جلبک‌های سبز به دلیل ویژگی‌هایی که دارند به گیاهان سبز بسیار شبیه هستند. یکی از این ویژگی‌ها، ذخیره‌کردن نشاسته در آن‌هاست، به‌گونه‌ای که مواد باقی‌مانده کربوهیدرات به صورت نشاسته در بافت‌های جلبک ذخیره می‌شوند و چون نشاسته ترکیبی است که فقط در گیاهان سبز وجود دارد بنا بر همین مساله یکی از ویژگی‌های گیاهان در جلبک‌ها قابل مشاهده است. این عکس با میکروسکوپ ثبت شده است.

منبع: www.sciencephoto.com

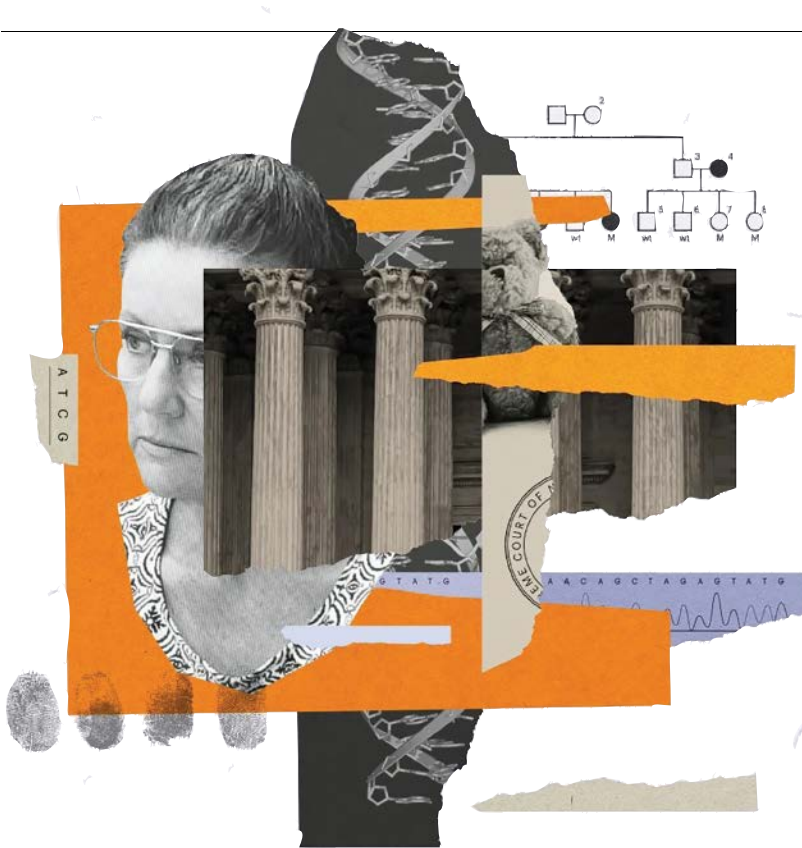
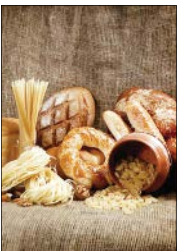
برخوردند؛ جهشی درژنی به نام‌آلمودولین. دراین‌صورت، شواهد می‌تواند پس از نزدیک به ۲۰ سال، به آزادی فولیبگ ختم شود. این رابطه گفته‌بود: «صافه چهار بار به یک نفر برخورد نمی‌کند.» فولیبگ به ۴۰ سال زندان محکوم و به‌عنوان بی‌رحم‌ترین قاتل زنجره‌ای استرالیاشناخته‌شد اما در سال ۲۰۱۸/۱۳۹۷، گروهی از دانشمندان احتمال دیگری را پیشنهاد دادند که در آن حداقل دو کودک، دارای نوعی جهش ژنتیک هستند که می‌تواند بر عملکرد قلب تأثیر بگذارد. تحقیقات قضایی اول در سال ۲۰۱۹/۱۳۹۸ نتوانست محکومیت فولیبگ را لغو کند اما قرار است در ماه جاری، محققان شواهد جدیدی را ارائه دهند. تحقیقات باید شواهدی را ارائه دهند که با مفهوم شک معقول نظام حقوقی مطابقت داشته باشد.

ورود علم ژنتیک

وکلای فولیبگ برای تعیین توالی یابی و تحلیل دی‌ان‌ای فولیبگ به کارولا وینوسا، متخصص ژنتیک در دانشگاه ملی استرالیا مراجعه کردند. ایده این بود، آیا جهش‌هایی وجود دارد که درصورت به‌اثر‌بردن آنها توسط کودکان توضیح دیگری برای چگونگی مرگ‌شان ارائه شود؟ وینوسا موافقت کرد و با همکار خود، تئودور آرسوف متخصص ژنتیک، کار را شروع کردند. وینوسا و آرسوف در دی همان سال، داده‌های توالی ژنی را بررسی کردند و به دنبال توالی‌های مرتبط با مرگ ناگهانی گشتند. آنها در عرض ۲۰ دقیقه به نکته جالبی

کند. آزمایش‌های آزمایشگاهی روی نشاسته‌های فرآوری‌شده نشان داد که این فرآیند اصلاح شیمیایی می‌تواند به طور قابل اعتمادی بیش از ۸۰ درصد نشاسته را به فیبر غذایی تبدیل کند. اما پژوهشگران می‌گویند اکنون در حال کار روی روش‌های فیزیکی یا آنزیمی برای دستیابی به همین نتیجه هستند که در نهایت به آنها اجازه می‌دهد برچسب «بدون مواد شیمیایی» دریافت کنند و محصولی که برای محیط زیست مناسب‌تر است را هم به تولید برسانند. /ایستا

در کالبدشکافی سال‌ها قبل، دانشمندان موفق به دریافت نمونه مورد نیاز هر چهار کودک شدند اما همسر فولیبگ از ارائه نمونه خودش خودداری کرد.

شروع تحقیقات علمی

محققان برای تجزیه‌وتحلیل ژنوم‌ها، به دو گروه تقسیم شدند. آنها برای تصمیم‌گیری دقیق در مورد این‌که آیا این نوع جهش به‌خصوص که در مادر دیده می‌شود می‌تواند باعث ایجاد بیماری فرزندان شود یا خیر، به شواهد مختلفی نگاه کردند. این‌که آیا این جهش، نوع نادری است یا اصلاً در جمعیت وجود ندارد؟ مورد دوم این است که آیا نمونه‌مشابهی در افراد یا خانواده‌هایی که حامل این جهش هستند وجود دارد یا خیر؟ مورد سوم، آیا مطالعات روی سلول‌ها یا مدل‌های چوندگان تایید می‌کند که این نوع جهش می‌تواند بر عملکرد سلامت تأثیر بگذارد؟

با بررسی ۲۷۹ نفر از افرادی که داری این نسخه ژنی بودند، جهشی از آلمودولین در ۹ نفر وجود داشت که با نمونه‌ای که وینوسا از فولیبگ و دو دخترش لورا و سارا شناسایی کرده بود، منطبق بود. همپوشانی بین یافته‌های دو تیم تحقیقاتی خوب بود. در این حین حتی گروه دوم عامل بیماری سندرم هانتز را پیدا کردند که با مرگ یکی از پسرها به نام پاتریک ارتباط داشت اما دو تیم در نهایت این‌گونه توافق کردند که نوع جهش مرتبط به سندرم هانتز اهمیت نامشخصی دارد و بعید است که مسئول مرگ پاتریک باشد. درباره جهش آلمودولین توافق بین دو گروه صورت‌نگرفت زیرا گروه مخالف استدال می‌کرد، گرچه کشف جهش مشابه در خانواده‌ای دیگر تأثیر قابل‌توجهی بر احتمال بیماری‌رایی آن دارد اما این به آن معنا نیست که باعث مرگ دختران فولیبگ شده است، به‌ویژه با توجه به این واقعیت که مادر زنده و به‌ظاهر سالم است. بنابراین برای اثبات آن به شواهد قطعی‌تری نیازاست.

برگرفته از: nutare.com

دانش‌بنیان

برنامه چند میلیون دلاری معاونت علمی برای توسعه ژن درمانی

قرار گیرد. به گفته دهقانی فیروزآبادی به دلیل همین ایجاد ارزش افزوده، صنعت ژن درمانی و سرمایه‌گذاری روی آن می‌تواند جذاب باشد.

وی تصریح کرد: برنامه ما توسعه چنین مجموعه‌هایی برای پیشرفت شرکت‌های حوزه ژن درمانی است و در دوره جدید معاونت علمی، برنامه‌های پیشران جدی و جدیدی را با سرمایه چند میلیون دلاری جلو می‌بریم. معاون علمی، فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان ریاست جمهوری با تأکید بر این‌که در همین خصوص از مجموعه علاقه‌مند به توسعه صنعت ژن درمانی نیز همکاری خواهیم کرد، گفت: این حوزه نیاز به برنامه زیرساختی برای توسعه صادرات دارد و ایران می‌تواند با گاهی‌های برای توسعه‌گردشگری سلامت در این حوزه تعریف شود. دهقانی فیروزآبادی ادامه داد: علاوه بر ایجاد مراکز پیشرفته در کشور در عرصه ژن درمانی نیز می‌توانیم چنین مراکزی را در هر جای دنیا به‌خصوص حاشیه خلیج فارس داشته باشیم. این نشان می‌دهد مجموعه ژن درمانی ایران می‌تواند در کشورهای دنیا خدمات جدی ارائه کند و ایجاد چنین مرکزی از برنامه‌های ماست.

دانش

SCIENCE

یکشنبه ۶ آذر ۱۴۰۱ ■ شماره ۶۳۶۶

یادداشت

گران‌ترین داروی جهان تایید به گرفت

عسل اخوان طهرانی
مدیر دانشی و سلامت

سازمان غذا و داروی آمریکا (FDA) به‌تازگی داروی جدیدی را برای بیماری نادر انعقاد خون تایید کرده است که قیمت بالایی دارد. این دارو به‌ارزای هر دوز، ۲/۵ میلیون دلار آمریکا هزینه خواهد داشت که آن را به گران‌ترین دارو در سراسر جهان تبدیل می‌کند. در نگاه اول، شاید به نظر ما چنین هزینه‌ای برای یک دوز دارو بسیار عجیب باشد اما واقعیت این است که حداقل براساس برآوردهای صورت‌گرفته این قیمت حداقل در کشورهای پیشرفته با توجه به اثرگذاری در زندگی بیمار، می‌توان گفت که مقرون به‌صرفه است.

این دارو که همگنئیس نام دارد نوعی ژن درمانی برای بیماری

هموفیلی B، نوعی بیماری ژنتیک نادر است که با کمبود فاکتور انعقادی ۹، باعث کاهش لخته‌شدن خون می‌شود. جدی‌ترین علائم این بیماری شامل دوره‌های خونریزی خودبه‌خود و مکرر است که به‌سختی متوقف می‌شود. به‌طورکلی هموفیلی در مردان شایع‌تر از زنان است و کشور ما از نظر جمعیت مبتلایان به هموفیلی نهمین کشور جهان است و تقریباً ۴۴ درصد از موارد اختلالات مادرزادی خونریزی دهنده در ایران از نوع هموفیلی است. داروی اصلی درحال حاضر برای درمان هموفیلی B، تزریق فاکتور لخته‌کننده ۹ است. از آنجا که بیمار به تزریق این دارو در بلندمدت نیاز دارد هزینه بالایی خواهد داشت. محققان هزینه زندگی را برای هر بیمار مبتلا به هموفیلی B متوسط تا شدید برگزارا در حدود ۲۱ تا ۲۳ میلیون دلار تخمین می‌زنند. شرایط زندگی بیمار نیز تا سال‌های طولانی تحت اثر این بیماری است. به‌همین‌دلیل به نظر می‌رسد که شاید کمک هزینه برای زن درمانی و رفع این بیماری ارزش را داشته باشد.

همگنئیس محصولی داخل وریدی یک‌بارمصرف است؛ یعنی یک‌بار هزینه‌ای در حد کسری از هزینه‌های جاری زندگی فرد هموفیلی برای درمان کافی خواهد بود. این محصول ژن سالم فاکتور انعقادی را با یک ناقل مبتنی بر ویروس به سلول‌های هدف در کبد، جایی که باید آن فاکتور تولید شود می‌رساند. سپس این اطلاعات ژنتیک سلول‌ها سلول‌ها تکثیر می‌شود و پروتئین حاصل که همان فاکتور انعقادی است در این سلول‌ها تولیدخواهد شد. دومطالعۀناکون اثربخشی وایمنی همگنئیس را آزمایش کرده‌اند. دریک مطالعه بین ۵۴ شرکت‌کننده مبتلا به هموفیلی B شدید با متوسط، محققان دریافتند که سطح فعالیت فاکتور ۹ افزایش یافته و بنابراین نیاز به درمان‌های جایگزین معمولی را در بیماران کاهش داده است.

پس از دریافت داروی ژن درمانی، میزان خونریزی‌های کنترل نشده بیماران بیش از ۵۰ درصد در مقایسه با میزان اولیه کاهش یافت. عوارض جانبی شامل سردرد، علائم شبه‌آنفلوآنزا و افزایش آنزیم در کبد بود که همه آنها باید به‌دقت توسط پزشکان بررسی شوند. پیترمارکس، مدیرمرکز ژن‌یابی و تحقیقات زیستی سازمان غذا و دارو در نشستی اعلام کرد است: «بیش از دو دهه است که ژن درمانی برای هموفیلی در حال پیگیری است. علی‌رغم پیشرفت‌های صورت‌گرفته در درمان هموفیلی، پیشگیری و درمان دوره‌های خونریزی می‌تواند بر کیفیت زندگی افراد تأثیر منفی بگذارد.» تاییدیه‌ای که اکنون سازمان غذا و دارو برای داروی ژن درمانی هموفیلی ارائه کرده است، در حقیقت چراغ‌سبزی برای توسعه هرچه‌بیشتر و اثربخش‌تر درمان‌های جدید به‌ویژه در حوزه ژن درمانی خواهد بود. البته هنوز مشخص نیست که این داروی ژن درمانی درمان قطعی برای هموفیلی B خواهد بود یا نه اما نتایج اولیه به‌دست‌آمده از مصرف این دارو و گزارش‌های بالینی آن بسیار امیدوارکننده است. درصورتی‌که مسیر توسعه درمان‌های جدید مبتنی بر ژن درمانی و سلول درمانی به خوبی پیش بروند، می‌توانیم امیدوار باشیم که با توجه به دانش و تجربه به‌وجودآمده در کشور نیز به‌زودی شاهد توسعه چنین درمانی‌های اثربخشی در کشور باشیم.

پیشخوان

اسرار سلول‌های عصبی برملا می‌شود

درمجله نیچر

توالی انتشار: هفته نامه

شماره: نوامبر ۲۰۲۲/آذر ۱۴۰۱

وبگاه: www.nature.com

جدیدترین شماره مجله نیچر، پرونده اصلی خود را به نوع عملکرد سوخت اصلی سلول‌ها که به آدنوزین تری فسفات (ATP) معروفند، اختصاص داده است. در این ماجرا، نوع تازه‌ای از مولکول‌ها که در انتقال پیام بین سلول‌های عصبی نقش دارند، شناسایی شدند. این مولکول‌ها برای انتقال پیام عصبی همیشه فعال نیستند و بسته به عملکرد مورد نیاز دستگاه عصبی در سه حالت فعال، نیمه‌فعال و غیرفعال شناسایی شدند. جالب است بدانید تمام غذاهایی که ما می‌خوریم طی واکنش‌های شیمیایی درنهایت به آدنوزین تری فسفات تبدیل می‌شود و انرژی مورد نیاز برای تمام فعالیت‌های بدن را تأمین می‌کند.

